

Let vaart achter de vaardigheden!

BSO OP RAMKOERS VOOR LEZEN, LUISTEREN, SCHRIJVEN EN SPREKEN

Maarten De Beucker

Over de auteur

MAARTEN DE BEUCKER

is leerkracht en VOET-coördinator aan het Scheppersinstituut Deurne & Antwerpen. Hij is de auteur van onder meer *Vaardig. Werkwijzers (zakelijke) communicatie*, verschenen bij uitgeverij De Boeck.

Wie droomt er niet van... om een taalvaardige superkrak te zijn? Op een vlotte manier communiceren is echter geen evidentie, en al helemaal niet voor jongeren uit het beroepsonderwijs. Volgens Gardners model van meervoudige intelligentie beschikt elke persoon over acht talenten, waarvan de verbaal-linguïstische component er één is. Sommige kinderen slagen erin dit talent direct optimaal te benutten, voor anderen lukt dat moeizamer. Als beperkte kennis en vaardigheden van het Nederlands een rem zetten op het leren, worden taalbenadeelde kinderen eigenlijk dubbel gestraft. De taal als sleutel tot deelnemen aan het maatschappelijke leven kan immers een enorme hinderpaal betekenen. In een wereld vol migratiestromen is het Nederlands voor vele jongeren bovendien niet de moedertaal. Jongeren met beperkte taalkundige aanleg en zij die het Nederlands als vreemde taal aanleren, belanden door taalbarrières dikwijls in het beroepsonderwijs.

Beroepsleerlingen verdienen dubbel onze aandacht. Voor hen is talige weerbaarheid de absolute prioriteit. Het is van levensbelang dat de huidige generatie jongeren kan functioneren in de complexe,

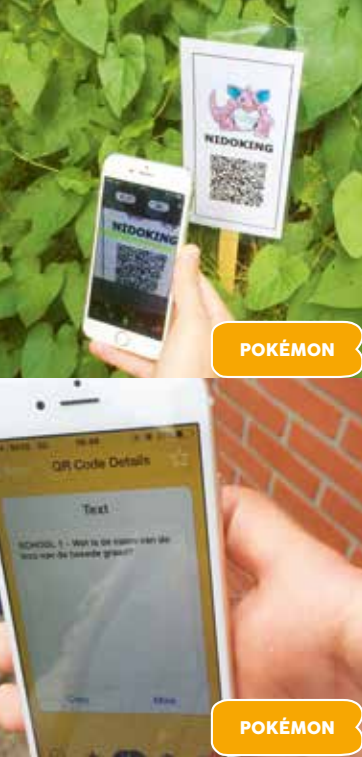
veranderende samenleving. In het recent gepubliceerde referentiekader voor onderwijskwaliteit (ROK) van de Vlaamse onderwijsinspectie is dit een belangrijk uitgangspunt. Onderwijsverstrekkers moeten de talenten van leerlingen op een kwaliteitsvolle manier aanspreken, zodat ze zich optimaal kunnen ontplooiën. We proberen dan ook elke jongere, ongeacht afkomst of context, zo ver mogelijk te brengen. Hoe pakken we dat concreet aan voor het vak Nederlands? Hoe scherpen we met andere woorden hun lees- en luistercompetenties aan? Hoe spijkeren we hun schrijf- en spreekvaardigheden bij?

Goed begonnen is half gewonnen! Begin september kan je aan de hand van een taalscreening al heel wat te weten komen over het taalbeheersingsniveau van de leerling. Hoe ver staat hij of zij op het vlak van taalcompetenties? Met een geanalyseerde beginsituatie kan je doelgericht aan de slag.

Daarnaast is het belangrijk om rekening te houden met de pijlers van de vakdidactiek Nederlands voor het beroepsonderwijs. In Fons 2 verwezen we al naar het *Schot-in-de-roos-model* voor het inzet-

ten van taalstrategieën. Dit model vertelt ons dat bso-leerlingen beperkte cognitieve inzichten hebben in taal (morfologie, syntaxis...) en het Nederlands vooral mondeling gebruiken. Schrijven gebeurt eerder op informele wijze, bijvoorbeeld bij het sturen van berichten met een gsm of smartphone. Correct taalgebruik is daarbij van ondergeschikt belang. Om betere resultaten te behalen, beroept het *Schot-in-de-roos-model* zich op zes pijlers, de speerpunten van de vakdidactiek Nederlands in het beroepsonderwijs: het taalgeweten van de leerling prikkelen, taalbewust handelen, kiezen voor functionele contexten, interactie creëren, taalsteun aanreiken en je aanpassen aan het niveau van de lerende. Bij het inoefenen van de vaardigheden Nederlands kunnen we onze taaltaken altijd het best toetsen aan die zes pijlers.

Kiezen voor een functionele context en interactie creëren zijn misschien wel de voornaamste pijlers. Wanneer een opdracht mooi gekaderd is en aanzet tot actie, verhoogt dit ongetwijfeld de motivatie. Leerlingen slurpen zo ongemerkt veel taal op. Hierna volgen enkele voorbeelden uit de leefwereld van de leerlingen, bij wijze van inspiratie.

POKÉMON

POKÉMON

POKÉMON

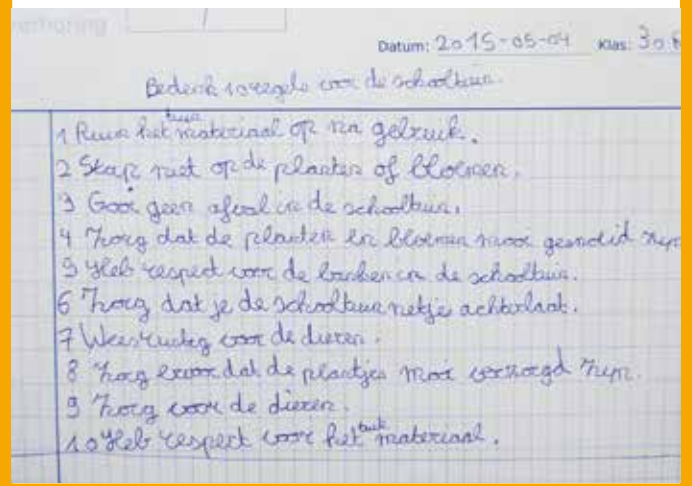
LEEFREGELS

Pokémon

De hedendaagse jeugd is verhangen aan de smartphone. Af en toe duikt er dan ook nog een hype op, zoals de Pokémongekte in de zomer van 2016. Als leerkracht kan je hierop inspelen. Wij goten het onthaal in september in een Pokémonspeel voor in de schooltuin. De leerlingen zoeken in duo's 25 Pokémon en schrijven de naam correct over. Op zich lijkt dit een simpele opdracht, ware het niet dat voor sommige ex-OKAN-leerlingen onze Latijnse schrifttekens een jaar geleden onbekend waren. Lezen of schrijven gebeurde voordien in Tamil of Ge'ez. Die realiteit moeten we onder ogen zien. Elk Pokémonfiguurtje heeft een QR-code. De leerlingen scannen de codes met hun smartphones. Achter elke QR-code zit er een vraag over de school of het vak. De leerlingen schrijven alle vragen netjes over, met aandacht voor hoofdletters en vraagtekens. Daarna noteren ze de antwoorden. Het groepje dat binnen de afgesproken tijdsperiode de meeste vragen correct beantwoordt, wacht een mooie beloning. Het is een spannende strijd en een schitterende start van het schooljaar. Toch is dit niet zomaar een gratis spelvorm. Het leerrendement is immers enorm. De leerlingen oefenen zich in leesvaardigheid (de spelregels en de vragen achter de QR-codes), in luistervaardigheid (instructies van de leerkracht), in schrijfvaardigheid (namen en vragen kopiëren, antwoorden zelf correct neerschrijven) en in gespreksvaardigheid (elk duo communiceert in het Nederlands). Het spreekt voor zich dat de anderstalige nieuwkomers een taalsterke leerling naast zich kregen.

Leefregels

Elke schoolactiviteit biedt opnieuw een gelegenheid. Door het Pokémonspeel ontdekten de leerlingen de schooltuin. Dit stukje natuur midden in de stad is een unieke plaats om te leren. Net zoals elke ruimte op school heeft de schooltuin een reglement nodig. Waarom de leerlingen de afspraken niet zelf laten bedenken? Een unieke kans tot functioneel schrijven! Ze nemen in het schoolleven maatschappelijke verantwoordelijkheid op. Elke leerling noteert in instructievorm tien afspraken. Na een zelfreflectie, verbetering door de leerkracht en het herschrijven van de regels, worden de leefregels echt geafficheerd in de infokiosk van de schooltuin.

LEEFREGELS

'Bedenk 10 regels voor de schooltuin'

- 1) Geen afval achter laten
- 2) Beschadig het gras, bloemen niet
- 3) Maak niet teveel lawaai
- 4) Gooi geen spullen tegen de ramen
- 5) Berg het materiaal op na gebruik
- 6) Mensen die lang passeren niet storen
- 7) Geen ander taal spreken dan Nederlands!
- 8) Niet plassen in het schooltuin
- 9) Berg voor anderomans materiaal
- 10) Wees respectvol voor de leerkrachten en mede leerlingen!

LEEFREGELS

LEEFREGELS

POKÉMON

Een vernissage

De organisatie van een groot project leent zich uitstekend tot het inoefenen van taalvaardigheden. De leerlingen lezen eerst krantenartikels over projecten van andere scholen. Hiervoor zetten ze verschillende leesstrategieën in. Aanvankelijk gaan ze oriënterend en zoekend lezen en gaandeweg wordt er naar hun mening gevraagd: welke activiteit is de leukste? Ze moeten de verschillende krantenberichten dus ook kritisch lezen.

Nadien gaan de klasgenoten zelf aan de slag. Via groepswerk brainstormen ze en kiezen ze zelf een activiteit. Ze oefenen zich in gespreksvaardigheden. Door klassikaal overleg komen ze tot een gezamenlijk besluit. Onze leerlingen gaan voor de organisatie van een vernissage. Hiervoor gaan ze een samenwerking aan met de moderichting van de school. Er groeit wederzijds respect voor ieders bijdrage. Met praktische vragen over de organisatie richten de leerlingen zich tot de directie. Een hiërarchische overste aanspreken is voor heel wat leerlingen een serieuze drempel. De directie houdt voeling met het werkveld en als leerkracht heb je een extra evaluator. Een win-winsituatie voor alle partijen.

Voor onze vernissage nemen de leerlingen het administratieve werk op zich: de gastenlijst opstellen, een uitnodiging ontwerpen en zorgen voor een begeleidende brief volgens de NBN-normen. De verzending en de digitale reminder nemen ze ook voor hun rekening.

Op de openingsavond oefenen de leerlingen zich in spreek- en luistervaardigheid tijdens het onthaal van de gasten. De leerlingen vergasten het publiek op een openingsspeech mét powerpointvoorstelling. Vervolgens is er een rondleiding door de tentoonstelling. Elke leerling presenteert een modeontwerp, waarover ze vooraf informatie kregen aangereikt. Soms was de tekst moeilijk en zochten de leerlingen woorden op. Af en toe herschreven ze hinderlijke zinsconstructies in een bevattelijke taal. Op de feestelijke openingsreceptie geven de leerlingen deskundige uitleg bij de geserveerde hapjes. Taalvaardigheden ten top! Om alle vaardigheids-oefeningen in goede banen te leiden, toetsen we zowel het proces als het product met controlelijstjes uit het boek Vaardig.

Het hoeft natuurlijk niet altijd zo groots te zijn. Met kleine, gerichte klasactiviteiten zoals enquêtes, speeddates of spelletjes kom je al een heel eind. En wat dacht je van een klasreceptie met figuren uit een roman? Allemaal activiteiten die taal ademen.

Voor het beroepsonderwijs is er online heel wat ondersteunend materiaal beschikbaar. Kijk eens op Schooltv, Het Archief voor Onderwijs of Nedbox. Nedbox biedt gedifferentieerde lees- en luisterfragmenten. Leesmateriaal in niveaus vind je ook op de betaalsite Nieuwsbegrip.be. Interessant materiaal is er dus voldoende. Nu jij nog!